

Lục Tinh Tân Văn

閩新省六

MỖI TUẦN ĐĂNG BÁO NGÀY THỨ NĂM

Số: 509
NĂM THỨ MƯỜI MỘT
BÁN LẺ MỖI SỐ: 0 \$ 10
29 November 1917
15 tháng mười Annam
Năm Đinh-tỵ

DIRECTION ET ADMINISTRATION :
F.-H. SCHNEIDER, 162, Rue Pellerin, Saigon

GIÁ BÁN	
TRONG ĐỊA-PHẬN ĐÔNG-DƯƠNG	
Một năm.	6 \$ 00
Sáu tháng.	3 50
Ba tháng.	2 00
Mỗi số.	0 10
Đổi chỗ ẽ.	0 \$ 20
ĐẠI-PHÁP VÀ CÁC THUỘC ĐỊA	
Một năm.	20fr 00

PUBLICITÉ
ANNONCES LÉGALES ET JUDICIAIRES

Le centimètre de hauteur sur 0.065 de large.
Le décompte des lignes est calculé à raison de 3 au centimètre quelque soit le caractère employé.

BỐ CÁO
Những lời rao về việc buôn bán nếu gửi thơ đến Bản-quốc thì Bản-quốc sẽ cho một cái bản để giá phân minh.

MỤC LỤC

- 1 - SỬ SANG CUỘC ĐẠI-HỌC.
- 2 - TÀI-CHƯƠNG-NGHĨ-VIỆN.
- 3 - ĐIỀN BÁO.
- 4 - HƯỚNG TRUYỀN.
- 5 - ẦU CHẤU CHIẾN SỰ.
- 6 - QUAN TỈNH THỐNG ALBERT SARRAUT.
- 7 - TRUYỀN NGƯỜI THAM-NHIỆM.
- 8 - QUỐC TRẠI.
- 9 - AN ĐƯỜNG.
- 10 - MÀU CHO THẮNG TRẦN.
- 11 - THƯỜNG-SÁO (Đông-dương).
- 12 - CỤC ĐỒNG.
- 13 - CÁCH AN LỄ CỦA NGƯỜI KHA.

LỜI RAO

Nay gần đến tết tây và cũng không còn mấy tháng đến ngày nguyên đán Annam.

Nhà in Bồn-quán có đủ các thứ chữ mới mà in thiệp cho chữ qui vĩ và ba màu giấy, là trắng, đỏ, hồng. — Mỗi trăm thiệp giá một đồng bạc, nếu có chữ Annam thêm thì mỗi chữ giá năm xu. — Tiền gói người mua phải chịu.

Sửa sang cuộc Đại học

(Organisation de notre Enseignement Supérieur)

III

Trường kĩ thuật đại học hiệu có ba lớp : tạo-tác học, thiết nghiệp hóa học, Thiết nghiệp điện học và kiến tạo học — Trường thương mại đại học hiệu — Trường Pháp chánh đại học hiệu có ba lớp : chính sách, luật khoa và bút toán — Trường cao đẳng sư phạm học hiệu — Trường hàng hải và ngư nghiệp đại học hiệu.

Trong lúc tại chốn viên-đồng bởi việc xây ra bên Âu châu đương thời mà có một cái ngơn kĩ (dầu đời mới) lộ ra là đời chế tạo rất mạnh mà như là chế tạo thiết nghiệp, để bán cho các chợ trong xứ những vật làm ra mà Âu châu vì mắc lo gây dựng lại không thể gọi san đây cho đủ ta dùng, thì Quan Toàn quyền Albert Sarraut đã quyết giúp cho các sở thiết nghiệp (công nghệ) ở chốn Đông dương những nhân tài chuyên môn (nghề riêng) cần dụng dụng có làm công việc ngày sau. Bởi một ý đó mà Quan Toàn quyền đã như định sắp mở trường Kỹ-thuật-đại-học hiệu ở Đông dương này.

Tại Hà-nội vấn ta đã có một trường Tạo tác dạy người bản quốc học cách tri và chuyên môn hầu san khi ra khỏi trường có thể giúp các quan bát vật sở Tạo-tác phòng việc làm đường, làm xe lửa và trị thủy mở mang ruộng đất.

Trường ấy khi ban sơ đã chẳng

được toại chí nên đến ngày 13 avril 1913 đã chỉnh đốn lại rồi thi từ ấy đến nay đã giúp cho Bắc-kỳ và cả Đông dương nhiều nhân tài rất qui hóa.

Hiện nay các học sanh trường Tạo tác buộc phải học hai năm trong trường ở Hà-nội, nhờ cho ăn lương hưởng trọng nệm để bề tuyển số học sanh và đề cần cọng. Trường Tạo tác ta đây sẽ trở nên lớp như trường Kỹ-thuật-đại-học-hiệu mới bày ra đó. Trường mới này sẽ nhờ cuộc đã khai hoa thành hiệu rồi thì các chương trình sẽ sửa lại cho hiệp nghi với phần sự ngày sau. Bây giờ đây trước khi vào lớp Tạo tác mà học, thì học sanh phải vào học lớp P. C. N. là lớp Vật lý — hóa học — Bất học đẳng sau vào trường Cách-tri mới được.

Trong lớp Tạo tác có lối nghĩ ngày 10 février 1905 lập ra một lớp nhỏ để dạy phép khảm đạt (do đất) sẽ mở rộng việc học ấy hầu sau học trở ra làm kinh lý học tập.

Một lược với cuộc chỉnh đốn ấy, trong trường Kỹ-thuật-đại-học-hiệu có lập ra 3 lớp, trước hết lớp thiết nghiệp hóa học, sẽ giúp cho các sở công nghệ và sở canh nông nhiều nhân tài trẻ tuổi giỏi kinh giới quyền, thông thạo biết dụng trong việc hóa học.

Bên nước Langsa các trường hóa học tùy theo xứ mà canh cải làm ra chuyên môn cho được thiết dụng. Cuộc học hóa học tại Đông dương sẽ y một cách đó mà dạy, vì xứ này trước là canh nông thành hành, sau là mỏ khoáng; mà chúng ta chưa thấy được cái chương trình lớp này, song chúng ta tưởng hiểu được các khoa học sẽ dạy về chuyên môn sau đây : Đại thiết nghiệp hóa học (hoàng cường toan, lân toan, khô toan, cangsa hỗn hiệp, diêm toan v. v.). trị kiểm khi học, dạy cách hầm với, hầm xi-măn, làm đồ nhiên liệu, dầu đã, cách luyện dầu lửa, thời phaly, phân phùng, dầu mỡ, làm đường, làm màu sơn, luyện cao su, đồ phẩm vật.

Một khóa học phải 3 năm, các học sanh phải có bằng cấp hoặc phải thi vào trường.

Một lớp thiết nghiệp điện học để dạy từ nào muốn san ra đứng coi một số điện khí. Khoa học này sẽ dạy hoàn toàn thè và dụng. Bởi đó học trở ra trường rồi liền làm Đại-cơ coi số điện khí trong lò và nếu có việc cần sẽ có tài giúp việc tung quan bát vật trong một số điện khí trong

trông. Việc này càng qui hóa cho các sở công nghệ, bề các tỉnh càng ngày đầu đều xai điện khí và các chỗ đó mới nhà quê cũng sẽ xai điện khí, vì các lò bê tàn giặc rồi sẽ dùng sức điện khí mà chạy máy làm nghề.

Học sanh nào muốn vào trường phải có bằng cấp hoặc phải thi nhập trường. Mỗi khóa học là 3 năm, kể về năm ở lớp Vật lý — hóa học — bất học. — Trong lớp sẽ dạy : Điện khí hóa học chung, dạy do và dạy điện tin, dạy cách dẫn điện khí cho máy chạy và làm giấy thép nói v. v.

Trong lớp tiền dụng thiết nghiệp điện khí có phụ thêm một lớp cơ khí, dạy chừng Đông dương có dụng đến việc ấy thì sẽ mở rộng thêm.

Lớp kiến tạo sẽ dạy học trở sau ra làm commis (thừa biện) trong cuộc cất nhà cho sở Tạo tác hoặc cho người riêng. Vì hiện nay muốn dùng nhân tài vèng bề ấy thì khó kiếm lắm, có kiếm được nữa cũng không chắc là thiện nghệ đầu thè, đầu dụng, cũng không. Mấy câu nói biết nghề ấy khi đi xin việc làm bên khai thiết rằng muốn dùng làm nghề về hoặc làm kỹ lục cũng được.

Khoa học lớp này có 2 năm.

Khi ta chiêm nghiệm việc thù tạc Annam với khách Trung-huê thì ta thấy khách trú đã mất làm chủ xứ này mà không tiếc. Tuy ai mới nghe việc này cũng lấy làm lạ, mà nếu kỹ xét thì kỳ thiệt khách trú không mất chủ xứ, dầu đến thè diện cũng không mất, vì nhờ cái văn-chương và cái văn vật của họ đã đem qua mà hóa Annam có hơn ngàn năm, mà Annam ngày nay hầu còn tầm nhượn. Ta phải nói rằng : khách trú mà mất xứ Annam đây là một việc tốt cho họ là việc khỏi tốn kém dâng bảo thủ xứ này, thường tỏ quốc phải tốn kém to lớn, mà chẳng phải bao nhiêu việc tốn đó mà thôi đâu. Khi Trung-huê chiếm cứ xứ này, thì họ tóm thâu các quyền lợi, vào tay ráo, việc buôn bán họ dành lấy một mình. Tuy họ mất cái quyền cai trị xứ mặc lòng, chứ họ còn lại cái lợi quyền trong tay, chẳng hề cho người Annam can dự vào bao giờ.

Bởi đó cho nên người Annam ra sức cày sâu cuốc bẫm vỡ đất mở ruộng dặng trồng trúa cho có đủ thè sản cho nhiều hầu đem bán cho đời chứ về xứ hoặc chở ra ngoại-quốc. Còn về sự mở mang trị hóa thì cái thiết hành, cái tiền dùng không học

Annam cứ bầu lo học luân lý, thiết học được thì là qui chụt, mà là việc vô dụng, trống lồng không có ích gì về việc trừ nghi cao sâu. Còn một cuộc buôn bán rất to thì gần cả đây về tay khách ráo vì khách khí xra đã được phép vào Annam cho vào lập căn cứ tại Biên-hóa, Chợ-lớn, Mỹ-tho và Hà-tiên.

Vua Tự-Đức là cháu nội vua Gia-long thấy sự thiệt hại cho xứ sở như vậy bèn hạ chỉ giao vốn cho một ông quan Annam lập trường dạy nghề buôn, dặng chọn lựa con cháu các quan vào đó tập luyện, mà bởi quan ấy xai hết vốn mà chẳng làm ra công gì, vua bèn ngã lòng không làm tới nữa chỉ dạy quan ấy mà thôi (1).

Quan Toàn-quyền Albert Sarraut khi trở qua tại nhậm xử này bèn hiểu rằng phải lo dạy người Annam học nghề buôn là một điều rất tiện dụng. Bởi ý đó mà Ngai đã lo lập Trường-mại Đại-học-hiệu, ít lâu sẽ khai trường cho các kẻ thiếu niên ở Đông-dương vào học. Nhờ đó các hàng buôn sau sẽ có người phụ lực rất qui bản, Cho dặng vào trường buôn ấy các học sanh phải có bằng cấp tiêu học thành trung tốt nghiệp, hoặc là bằng cấp tiêu học hay là tú tài, hay là phải thi vào trường. Mỗi khóa học là 2 năm. Các khoa học là : Việc buôn, việc tinh toán số sách, thương-mãi số học, học cho biết mặt hàng, học kinh tế địa dư và thống số học, kinh tế và thương-mãi luật lệ, thiết nghiệp luật lệ, học cách thơ tin vãng lai, cách viết tắt, đánh máy và khi cụ v. v.

Cuộc dạy cho biết cái tiện dụng nghề buôn cũng phải trừ nghĩ sâu xa như cuộc dạy nghề nghiệp vậy. Trường dạy buôn bản chẳng phải là dạy sau sẽ ra giúp việc trong các hàng buôn mà thôi đâu, mà quả là một trường dạy cho thao các việc làm ụn ở đời đó.

Trong lúc cải lương tiến bộ trở môi xô dấy xứ này đến cái bản cũ kinh tế (loại quỳên) ở chốn Viên-đồng này, thì ta đi há để cho cuộc cai trị xứ Đông dương này đứng một chỗ trong đường hủ lậu chẳng hề đi tới được sao.

Vấn trong năm 1897 tại Hà-nội có ở đời nơi đó hội Chánh-phủ có thủ dạn các quan dặng sau có thè mà có cái năng với các quan khám sự và các quan Langsa ở trong các tỉnh Bắc-kỳ.

(1) Sau quan ấy đặt ra cuốn Gia-đình thông chí.

Các quan annam khi ấy phải học 6 tháng tiếng Langsa.

Qua năm 1903 Chánh-phủ lại lập Trường Hậu bổ mà qua năm 1906 đã cải lương. Trường ấy dạy học sau ra làm quan.

Qua năm 1912 trường Hậu bổ bị bãi, Chánh-phủ sửa lại lập trường Sĩ-hoan. Chương trình trường ấy theo lời nghị ngày 18 avril 1912 có định các bài học tương tự như trong trường Pháp-việt tiểu học thành trung.

Qua năm 1914 có cải-lương lại một cách rất trong là cho các trò ở các trường Pháp-Việt và trường Pháp và trường Sĩ-hoan học. Bởi đó tại trường Sĩ-hoan có Lời nghị ngày 8 Janvier 1914 dạy lập một lớp để tuyển các trò có bằng cấp tốt nghiệp tiểu học thành trung, pháp học và tú tài vào đó học. Tại lớp ấy có dạy thêm văn chương Annam và văn chương Trung quốc.

Trường Sĩ-hoan bây giờ chia ra làm hai lớp :

Lớp A là lớp cũ, tuyển các khoa mục thi ở Nam-dịnh hoặc là con cháu các quan vào đó học.

Lớp B là lớp mới, tuyển học trò ở các trường Pháp-Việt, trường trung đẳng mà đã có bằng cấp tốt nghiệp, y theo Lời nghị ngày 8 Janvier 1914 đã dạy định vào đó học.

Nay lấy lớp B ấy làm trường Pháp-chánh và trường Pháp-chánh chẳng phải để dạy học làm quan Annam mà thôi đâu, còn phải dạy học trở sau ra có tài thế chỗ cho các quan tây như là thừa biện, thư toán trong các sở Chánh trị, trong sở Thương chánh và các phòng điện án ở các tòa. Và dọn luôn học trở sau ra làm quan tòa Annam hoặc làm quan án ở Trung-kỳ và Bắc-kỳ.

Trường Pháp-chánh có 3 lớp, mà bài vở y nhau : 1° lớp chánh sách 2° lớp luật khoa, 3° lớp bút toán.

Và sự tiến hóa hay là cái hậu vận cuộc giáo giục xứ này nó tương tiếp với cuộc lập trường Cao-đẳng-sư phạm để dọn các giáo thọ trường Pháp-Việt.

Nay ta phải nhìn biết rằng tại Chánh-phủ nghe lời sở Giám đốc các trường, vì sợ ấy không chiếm nghiệm đủ để các vấn đề bản xứ, và lại tri lý hẹp cạn sơ siêng, có tình riêng muốn giảm, bết nên lập thể thần làm cho hiểu sai các việc làm mà thiên hạ đã ra công cang chẳng biết bao nhiêu rồi, nên Chánh phủ trong năm 1915 mới ra Lời nghị thiết là khá tiếc vậy, vì các Lời nghị ấy làm gần đứt mạch cuộc tuyển cử thầy giáo bản xứ và cái thể ấy chẳng khỏi một ngày một thêm.

Cho nên quan Toàn-quyền Sarraut đã nghe thấy cái việc thể ấy bèn sửa soạn theo cách thức và quyết định thiết lập trường Cao đẳng sư phạm, trong trường ấy sẽ dạy các thức làm thầy dạy học, có kinh có quyền có thể có dụng, ấy là dạy các kẻ thiếu niên ham cái nghề cao sang là nghề dạy em út trong xứ, thể thi các kẻ ấy có công phụ ích với đời, đáng phục hưng cái địa vị nhơn quần của Annam lại, là đều quan Toàn quyền đang lo lắng thật tình.

Các học sanh trường này là học trò đã có bằng cấp tốt nghiệp, vào đó có thầy tái ba sẽ dạy cho biết cái cách thức kim thời dạy học, và dạy cho biết chủ nghĩa các cách thức ấy.

Trong các huê lợi ở xứ Đông-dương này ta phải kể luôn đến cái thú lợi là cá tôm rất nhiều ở rải rất theo các gành, các bãi, các vàm sông cùng trong các hồ to ở Cao-man. Cách bắt cá ở ngoài biển, ở trong sông và trong các biển hồ rất nên mổ hồ vụng về, còn nghề buôn bán cá mồm thì bị khách nó tôm thâu vào tay ráo. Các nhả ha bạc vì nhơn công đồng và sáng đa ; các cá lái biển thông thạo việc đi biển và thạo nghề đánh cá, muốn kiếm mướn cũng không khó gì.

Nghề bắt cá voi ở tại đây rất dễ làm, vì nhơn công đồng và sáng đa ; các cá lái biển thông thạo việc đi biển và thạo nghề đánh cá, muốn kiếm mướn cũng không khó gì.

Bởi ấy cho nên Chánh phủ mới lập ra trường Hàn-hải và trường Ngư-nghiệp, nay đã nhứt định rồi.

Trường mới ấy sẽ dạy học trở sau ra làm quan tàu buôn, dạy Sơ đẳng hải trình toán số, Hán hải luật lệ về sau sẽ có việc dùng. Một khóa học phải 2 năm.

Cuộc thiết lập trường Hàn-hải và trường Ngư-nghiệp mà quan Toàn-quyền mới nhứt định ấy sẽ làm cho các nghề nghiệp có chỗ mà chiếm nghiệm nhiều đều kết quả phong phú và hữu hạnh, vì có nhiều thúy lợi ta chưa rõ, nếu tìm ra thì thiên hạ sẽ nhờ đó mà sanh lợi.

Và lại cũng nhờ đó mà sẽ biết cái vấn đề thủy giới ở Đông-dương này y theo thức tảo Viên-dông. Tuy là nhiều việc quan hệ vậy mà Chánh phủ chẳng hề nao đầu, vì quan Toàn-quyền sẽ có thể mà làm cho quyền lợi ta sẽ được thanh hạnh.

Tại Thượng-nghị-Viện

Tin giấy thép của quan Thuộc Bộ Thượng nghị gửi qua cho quan Toàn quyền tố đấu thuận nhau luôn và lòng tin cậy của chánh phủ Cộng hòa dân quốc nơi ông Sarraut và nơi các quan phụ bặt.

Trước khi mở hội Thượng nghị viện quan Toàn quyền có cho cả hội xem cái tờ giấy thép của quan Tân Thuộc địa bộ thượng thư hồi đã cho quan Toàn quyền, vì Ngài trước khi viết tờ ấy cho hay rằng : cá Đông dương nào là người Langsa nào là người bản-xứ cả thầy đều có lòng trung hậu có dạ căy trồng, cũng nhau hiệp lực đồng tâm lo làm rất sốt sắng giúp đỡ quê hương trong cơn khối lửa.

Lời quan Tân thuộc địa bộ Thượng thư như vậy.
Ta rất hữu hạnh mà khấn khít buộc chặt cái niềm băng bó thấm diệu của hai ta xưa mà nay trở nên một cái công cộng tương trợ cùng nhau, và nhơn dịp ta lãnh chức thượng thư thuộc địa bộ ta lấy làm khoái chí mà nhắc lại. Quan lớn chân biết ta đã chiêm nghiệm hằng ngày cái cuộc mở mang việc to tác mà quan lớn đã hết sức

hết dạ lo làm đó. Quan lớn hãy có lòng tin rằng ta sẵn dạ trợ dương với quan lớn tất tình hữu chí việc cá ấy mau thành : tự. Ta vẫn xin quan lớn thay mặt cho ta mà nói lại với các người Langsa thân dân si thử rằng Chánh phủ hết lòng cảm ơn nghĩa đó vì đã ra hết sức giúp quê hương. Ta cũng xin ngài nói lại với các vua.

quan và dân chúng bản-xứ rằng ta rất tin cậy lòng trung hậu đó.

Henry SIMON.
Quan toàn quyền đã tỏ lòng vui rằng cả quần hạt sẽ nương theo mấy lời kim ngọc của quan Thượng thư mới thốt trên đây đăng ra cho hết cái nghĩa tôi con ở với quê hương.
(Lời truyền tin).

ĐIỀN BÁO

(Dépêches)

14 novembre 1917

Bài diễn-thuyết của ông Painlevé
Tin ở Paris : Trong lúc đầu tiên ông Lloyd George, ông Painlevé có nói rằng những người mà lòng tưởng đến sự hòa bình là người phải đi với cái quyền lợi trong họ của quê hương, với sự văn-minh và sự nhơn đạo.

Nói qua tình cảnh I-ta-li, thì ngài nói rằng đường rây xe-lửa và các ngã đường khác, binh lính, súng đạn của Langsa và Ang-lê thì cả thầy đem đi phía bên kia núi des Alpes, việc tiếp cứu cũng là hiếm trở làm.

Mặt trận Langsa

Truyền tin Langsa : Tại phía Bắc Chemin des Dames và rừng Chaumes súng pháo thì bắn rất dữ.

Mặt trận I-ta-li

Điện tin A-lo-mán : Binh đã tới Feltré, bắt đảng 10 ngàn tù-binh thì nòng cao Piave và 4 ngàn tù nòng Cordevole.

15 novembre 1917

Mặt trận Langsa và Ang-lê

Ngày 10 : Quân A-lo-mán đánh tại rừng Chaume và tại Arraucourt nhưng mà bị đánh tháo lui, hao binh tổn tướng rất nhiều. Binh ta chính đến các nơi thế trận lại rồi. Binh Ang-lê đánh tại Táy-bac Passchendael, tuy trời mưa xối-xà nhưng mà cũng thắng tới.

Trừ tiêm thủy đĩnh

Quan Huê-ký và Nhứt-bồn mới ký tên to thuận ước. Nhứt-bồn sẽ chịu cho Đông-minh tàu be nhiều đảng giúp trong cuộc thủy chiến cơ với tim thủy đĩnh.

16 novembre 1917

Mặt trận Tụcyet

Truyền tin Ê-gíp : Binh Tụcyet chính tu binh lực sang đảng phía Bắc Dued-Sukerich, hào trum Beythotat và Hebron. Binh ta thắng tới Eltine.

Mặt trận I-ta-li

Điện tin A-lo-mán : Binh ta lấy đảng nhiều nơi thế trận tại Monte Lisser, Primotani và Feltré.

17 novembre 1917

Mặt trận Langsa

Truyền tin Langsa để ngày 14 : Quân nghị công cơ với súng pháo thủ của ta rất lung và bắn phá đường trun của ta tại Champagne và tại Argonne.

Mặt trận Ang-lê

Ông Douglas Haig cho hay rằng pháo thủ của quân nghị đem thêm nưta tại máy chủ tại mặt trận Ypres, nhứt là gần lối Passchendael.

HƯƠNG TRUYỀN

4 ngàn người thợ Itali sang qua Pháp-địa

Chánh phủ Itali và Langsa đều ưng thuận gửi thợ Itali sang qua Pháp-địa. Khi doi đảng ưng thuận vừa rồi, thì sẽ gọi 4 ngàn thợ thuộc về bọn thợ làm công ngoài mặt trận Itali đảng sang qua Pháp-địa hầu làm công việc ở phía sau mặt trận.
Mấy người thợ ấy sẽ nhập làm bôn đạo công-binh.

Chiếc tàu đồng bằng sang dứt

Tại Christiana người ta mới đây xuống một chiếc tàu đồng bằng sang dứt hẳn đầu lên. Chiếc tàu ấy đóng trên một cái giàn trên cao, hồi đây xuống cũng ở trên giàn đó mà đây xuống.
Chiếc tàu ấy để trên một cái bè, rồi đẩy

Bên tàu

Ở Bắc-kinh : Qua Đông-lý một các Đôn-ky-Thoại tư chức, con Hoangchin thế cho Hongtoang.

18 novembre 1917

Tại Rút-xi

Điện báo Reuter cho hay rằng những tin sau cùng của Rút-xi đó thì là tin giấy thép của Sĩ thần Ang-lê gọi ngã Haparanda hôm ngày 13 novembre nói rằng : « Cả thầy đều binh an »

Tại Nhứt-bồn

Tin ở Tebio : Tỉnh cảnh của Rút-xi làm cho Nhứt-bồn nhiều nổi uy. Các quan thượng thư nhóm lại hôm ngày thứ sáu.

Mặt trận I-ta-li

Điện tin A-lo-mán : Binh ta chiếm đảng mấy cái bãi trên tại hai mẹ sông Brenta ; chiếm lấy Cismonte.

Mặt trận Langsa

Truyền tin Langsa : A-lo-mán đánh một trận tại phía Bắc Verdock tại Ban-ghí, chẳng thành công mà bị hao binh rất nhiều. Tại hữu ngạn Meuse hai bên pháo-thủ bắn nhau lung. Phi-thoàn A-lo-mán bắn phá nhứt Langcy, không có một người nào bị hại hết.

20 novembre 1917

Tại Palestine

Tin ở Palestine : Binh ta đã chiếm Jaffa rồi chẳng có chi nặng cang hết. Quân nghị binh như rút về phía Bắc.

Thủy chiến

Quan thủy-sư Ang-lê cho hay rằng có quân thủy chiến làm bị rước theo số 30 dặm cho đến Heligoland. Một chiếc thủy bị cháy cơn mà chiếc nữa bị hại. Binh ta bắn chìm hết một chiếc tuần dương lưm. Ta chẳng có mất chiếc nào nào, chẳng có hư hao một chút ít. Quân A-lo-mán cũng nói rằng chúng nó cũng không có thất chí hết.

21 novembre 1917

Mặt trận Langsa

Truyền tin Langsa : hai bên pháo-thủ bắn nhau rất dữ trong miền Vandansons, Schienhofz và tại phía Bắc gò 34.

Mặt trận Ang-lê

Ông Douglas Haig cho hay rằng quân A-lo-mán trên qua tại phía đông nam Epehy và Havricourt, nhưng mà rút cuộc bị đánh dưới tay ta.

Tàu buôn mới

Tin ở Hoa thành-Đôn : số tàu buôn đã phê chuẩn cái kiểu để đóng 20 chiếc tàu trong lễ chừng 1 ngàn tấn, nhưng có chim định Có thì nghiệm rồi, 4 trái phá để nổ trong tay thì làm hư hại có những hàng hóa để gần chỗ nổ đó mà thôi.

ra tới biển, chim xuống sâu rồi nổi lên. Chiếc tàu trọng tải 200 ngàn tấn trong ba tuần lễ thì hoàn cả, nhưng chiếc đóng sau đây làm chừng 3, 4 ngày thì rồi. Người ta tin số đóng tàu đồng bằng sang dứt trong tài chừng 200, 500, và 1000 tấn. Đảng tài lớn 1000 tấn thì trong 6 tuần lễ cũng rồi.

Một con cá lạ tại hồ Kéoou
Cách Nam môn Tứ-huyền 15 dặm có một cái hồ kêu là hồ Kéoou. Hôm nọ có một tên thợ chài với đảng một con cá chết trôi trên mặt nước. Con cá ấy cái đầu cũng như đầu ngựa, nhưng mà chẳng có mang, cân nặng hơn 10 cân.
Thề thì cũng lạ chứ chẳng chơi đâu.

Muốn tỏ lòng cảm mến quan tổng-thống Albert Sarraut thì ta nên mua quốc-trái.

ÀU-C

... Vi
... Có một
... sần bản,
... xuống tay
... rằng khi
... đấm ph
... súng li
... Cái từ-b
... thấp thấp
... cây. Quả
... lấy sung
... thợ-sắc
... 30 thước
... muốn b
... lớn ch
... bản ch
... sáu xu
... mà-là
... ngay đ
... bị trôi t
... bả-lam
... nhưng
... rước th

Trong
... đến ga
... langsa
... đây ch
... làm Đ
... một ngư
... về lang
... quá l
... hai g
... Ngườ
... rằng : V
... đây n
... giờ hết
... Nghe
... chẳng n
... chí cho
... đỡ thì
... Ngườ
... về ich,
... Vậy th
... Cá cuộc
... bên mộ
... điều lớn
... langsa
... Ngườ
... đây nh
... những
... không t
... hút hết
... Việc
... ần.

Ngư

Của ở

« Bà-q
... « linh x
... « cùng c
... « lời t
... « nhơn-
... « sung
... « tiếng
... (Bà
... « kh
... « cá
... « truyền
... « s
... « Bà-q
... « T
... « th
... « gi
... « qu
... « c
... « s

AU-CHÂU CHIẾN SỰ
(Autour de la guerre)

**Việc bất dạng một cái
Tư-bá-lâm**

Có một người thợ-sắt kia lúc đi săn bắn, có cái tư-bá-lâm L. 49 hạ xuống tại Bourbonne, người ấy nói rằng khi ấy cái tư-bá-lâm đó bị một đám phi-thoàn langsa bao vây, lấy súng liên thanh mà bắn đuổi theo. Cái tư-bá-lâm ấy bay chậm chậm và thấp thấp, bỗng hạ xuống trên chòm cây. Quân lính leo xuống, quan tư lấy súng bắn cái võ tư-bá-lâm đi. Tên thợ-sắt lúc ấy ở xa đó cách chừng 30 thước, biết rằng ông quan ấy muốn bắn đứt cái tư-bá-lâm, nên la lớn rằng: « Ngừng lại không thì tôi bắn chết » Quan tư ấy liền bỏ súng sáo, ông và đưa tay lên nói « Cam-mã-lát » Tên thợ-sắt cầm súng kèm ngay đó chôn đến cả bọn chúng nó bị rơi tay hết. Bỗng có một cái tư-bá-lâm khác bay tới muốn tiếp cứu nhưng mà không được nên bị bắn rớt theo.

Ông vua ông điều

Trong lúc các quan võ Huế-kỳ đi đến ga xe-lửa Đại-pháp thì các quan langsa với các quan Huế-kỳ đối đảng chuyện vẫn thích tình nhau lắm. Đang khi nói chuyện bỗng có một người nói rằng có một ông quan võ langsa thật là hút thuốc nhiều quá lẽ, hút thế nào mà một ngày hai gói thuốc.

Người Huế-kỳ nọ nghe nói trả lời rằng: Vây là có nhiều chi đâu. Tôi đây nê, có làm lúc tôi hút trong nửa giờ hết một gói thuốc năm tiền.

Nghe nói thì mấy người langsa chẳng một ai tin cả, đồng nói: nói chi cho quá lẽ, có đâu mà hút nhiều dữ thế.

Người Huế-kỳ chẳng thêm cái cò vớ ich, bèn nói:

Vậy thì có ai dám cá với tôi không? Cá cuộc xong xa rồi, người Huế-kỳ bèn móc trong túi ra một cái ống điếu lớn bằng cái ống trâm, các quan langsa mới vừa thấy thất kinh. Người Huế-kỳ ấy lấy ống điếu ra đây những thuốc và hút phi-phà đây những khói, thật trong nửa giờ không thấy tắt thì người Huế-kỳ đã hút hết một gói.

Việc cá tiền đó, người Huế-kỳ ăn.

QUAN TÔNG THỔNG ALBERT SARRAUT
(Le Gouvernement général Albert Sarraut)

Vẫn từ ngày Đại-pháp qua báo-hộ dân ta đến nay, tình đi tình lại thì đã mấy đời Tổng-thống rồi.

Nhưng, mà nếu so-sánh các việc chính-trị của các đảng đại-thân ấy với các việc của quan Tổng-thống Albert Sarraut đã thì thử rồi. — nếu chưa thì-thử xin xem chương-trình chính sách của ngài — thì dân Nam ta ai nấy cũng đều cảm đức quan Tổng-thống Albert Sarraut hơn hết.

Bởi vậy cho nên cả-thầy đều kính mến quan tổng-thống Albert Sarraut là vì ngài thương mến ta, hàng lo-lấn cho ta, nay lập trường này, mai mở trường nọ, kia như các trường đại-học mới mở đây (Enseignement Supérieur) dựng cho ta có chỗ rộng mà nuôi nấng trí ta, và dựng thông hiểu mọi điều thời sự hầu có chen vào trường canh trạch cùng người; cả thầy đều coi ông Albert Sarraut như là một người cha hiền biết thương con thảo, là vì ngài không lúc nào mà quên ta, hằng lo phông này thế nọ, làm sao quyền lợi của ta, ta thâu về tay ta, kia như việc đóng tàu (Flotte indochinoise) là một công lợi to đó, nếu ngày nào việc ấy thành-trụ rồi sẽ biết.

Ngài muốn cho cả thầy người Langsa thương yêu ta, cũng như một ai thương ta, còn ta phải ở với nhà nước Langsa cho biết ăn nghĩa cũng

như ta cả thầy ở với ngài vậy. Ngài vẫn biết dân ta còn vụng-về trong công-thương kỹ-nghệ, nên ngài muốn cho người Langsa điều dắt ta đi cho vững bước, phải giúp sức cho mau thành-trụ, bất cần là trong chỗ nào mà ta chẳng hiệp cùng Langsa dựng lo việc lợi chung (union sacrée).

Vì vậy nên cái qui danh Albert Sarraut đã rên tại khắp cõi Đông-dương, từ bực thượng-lưu đến bực hạ-lưu, từ kẻ thị-thành đến người thôn quê sảng-dã, ai mà chẳng nghe cái qui danh ấy, nhưng mà ruồi một đều có nhiều kẻ biết tên nhưng mà chưa thấy mặt. Thiên-hạ nghe nói tên « Albert Sarraut » cũng như nghe nói tên « ông Trời » vậy, nếu hỏi mặt mày ra thế nào thì không biết dạng nên có lúc nọ tôi đi xe kéo, tên kéo xe thỉnh linh hỏi tôi: *Thưa thầy! Tôi nghe nói ông chánh soái Xa-rô (Sarrait) là người tài đức, thương Annam lắm, mà chẳng biết ông lớn nhỏ há?*

Tôi trả lời cho tên xe kéo nghe rồi, chừng về đến nhà tôi nghĩ rằng: tên « Albert Sarraut » ngày nay thành ra một cái biểu-hiệu « Tài Đức ». Lúc đấy tôi ước ao thăm phải chi xin phép đảng quan Tổng-thống Albert Sarraut chụp hình Ngài đi vắng khắp trong các làng, các tổng, như là trong các nhà việc, để một cái hình Ngài một là làm kỷ-niệm của người *đại-ân nhân* của ta, hai là nhơn dân những người nào

mơ-ước thấy mặt, cho họ thấy.

Nghe bao nhiêu đó thì biết rằng ai ai cũng đều kính mến quan Tổng-thống Albert Sarraut hết.

Nếu hỏi thử vậy, mà Ngài biết dân Nam ta thương mến Ngài dường ấy chừng?

Chắc là Ngài biết dư chớ, nên Ngài tin cậy lấy ta, Ngài nhơn dân cả thầy mà hứa với chính quốc rằng ta sẽ lập tinh mà giúp trong cuộc bảo-thủ quốc dân nghĩa là trong việc Nhà-nước đang sửa soạn mà mở cuộc vay đây.

Ái ai cũng kính mến quan Tổng-thống Albert Sarraut, vậy thì có ai nỡ để cho ngài thất ngôn cùng chính quốc chẳng?

Tôi chắc rằng ai ai cũng không nỡ để vậy.

Thế thì thầy mấy ông phủ hộ, mấy ông phiếp chủ, mấy ông buôn bán, mấy ông làm công nghệ, mấy ông giúp việc cho Nhà-nước, mấy ông làm hàng buôn cả thầy đều sửa soạn bạc tiền cho sẵn mà mua giấy quốc trái.

Muốn tỏ lòng trung hậu cùng nhà-nước báo hộ thì nên mua quốc-trái.

Muốn tỏ lòng căm mến quan Tổng-thống Albert Sarraut thì nên mua quốc trái.

Muốn cả thầy đều an cư lạc nghiệp thì nên mua quốc trái.

Muốn ăn ngon ngủ kỹ cả con sum hiệp đời đời thì nên mua quốc trái.

Muốn giặc cho mau tan, lửa gạo bán cho phải giá, thì nên mua quốc trái.

Muốn cho họ vọng của mình thành tựu thì nên mua quốc trái.

Muốn cho ông Albert Sarraut giữ mãi một lòng thương ta thì nên mua quốc trái.

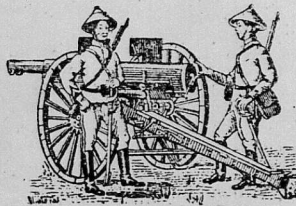
TRẦN-VĂN-CHIM.

LỜI RAO

M. Lê-thương-Tiêng và mấy người con của ngài ở Nam-van kinh trình cùng chôn tống rổ, từ rầy không nhận lấy những nợ nần của Mmc Lê-thi-Huê là con ruột cùng là con cháu là M. Trần-kinh-Kinh sẽ làm ra.

**Ai cũng nói kính mến quan
tổng-thống Albert Sarraut,
vậy phải làm sao mà tỏ
ấy: nên mua quốc-trái.**

Thuộc điều kiện CANON

BAO-XANH

Bà ngon mà lại rẻ tiền

giữ coi đến cuốn du-ký thì thầy Gia-quan viết như vậy.

« Tôi muốn nghiên-cứu cho biết cái lịch-vệ giông người Chấn-châu, mà ngài tiếng-làm không biết. Sau lập một kẻ lừa bắt bòn đũa, để ngồi trước mặt, chỉ hỏi từ môn, chúng nó trả lời câu nào, tôi lấy viết chỉ ghi vào sổ câu này, rồi tôi lại dạy chúng nó học tiếng nước Anh, thành ra trong hàng mà như nhà học-hiệu.

« Một bữa nọ tôi nói tiếng nước nó, biểu đi kiếm đồ gì ăn, ba đứa đi một lát, quá nhiều đem về không thiếu gì là sơn-chân hải-thảo, tôi mừng cha chả là mừng.

« Tháng ngày thăm thoát, tính ở trong hang, dần dười 20 ngày trường, phải hai buổi rất là buồn hiu; sau lập cách học thì chẳng những là có thú giải phần, và có một cách vui, đời người chưa mấy có.

Lần lần quen hơi bèn tiếng, tôi bèn biểu chúng nó cỡi trời, thì bòn đũa đều qui lay tới mà kêu van rằng: Không được. Tôi hỏi có gì, chúng nó trả lời nghe

tiếng được tiếng mất, không hiểu chi hết.

« Chẳng bao lâu, chúng nó học tiếng nước Anh khá khá, có thể nói chuyện được vài mươi câu, thiệt trong ý-liệu của tôi, không hề quản già-mau lại có cái vớ thông minh như thế.

« Một bữa kia tôi ngồi không, lại giờ đèn chuyên vì sao trời tối ra mà hời, thì đũa nào đũa này, mặt tái-mét không còn chút máu. Tôi thấy cũng thương tình, lại nói lằng qua chuyện khác.

« Đem đêm, lừa khi chúng nó ngủ say, tôi lên đánh thức một thằng rất thông minh hơn cả bọn đó dạy hỏi, thì nó cũng lay sự rung lập-cập như trước ấy. Tôi nói đùa nói:

« Bay phải thú thiệt, việc gì đã có là đây!

« Nó thấy tôi giận, sợ quinh lên mà rằng: « Chuyện này rất bí-mật, ngài vác tôi lên vai sẽ nói nhỏ một tí với ngài nghe, ngoài thì không được cho người nào biết nữa.

« Tôi nhậm lời để nó trên vai, nó liền ghé

miệng vào tai tôi cả tiếng nhỏ nhỏ nói rât thê-thảm rằng: Ở đây có một viên giám-độc tội tôi, tức là người mặc áo vàng nằm kia, nếu lộ chuyện tôi nói với ngài và biết được át tôi phải xử-tử không khời.

« Tôi nghe nói cả kinh, tẻ ra trong đám chăn chất này, cũng có kẻ oai-phước lớn dữ à! Tôi lại để nó xuống tay, ghé vào tai mà nói nhỏ rằng:

« Có ta đây bày thương tình, ta thế không nói cho ai đâu.

« Nó rồi lại để nó lên vai, nó lại kể rằng:

« Như-thiệt việc trong nước tôi đây, ngài mới đến còn lạ chưa hiểu, chớ thiệt nước tôi chẳng có cái gì mà được tự-

do, mọi lời nếu không cần thận, tức thì đầu phải là cò. Là bởi vì trong nước tôi có ông vua tên Đâu-cop, rât là lợi hại.

« Tôi nghe nói đến tiếng vua Đâu-cop, sợ đứt mình, thẳng đứng trên vai để nhào xuống đất, tôi vội đỡ nó lên, không để đá bẻ óc chết tươi.

(Còn nữa)

**TRUYỆN
Người Thâm-hiền**

NƯỚC CHÂN-CHÁT
Của ông Bá-lạp-Mông nước Mỹ soạn.
L. T. L. dịch sách lâu ra.

(Tiếp theo)

« Bà-quan ơi! Đời chúng sự chi thình-thình xây đến, không cái nhơn-duyên nọ, cũng có cái nhơn-duyên kia, nhơn-duyên ở với ta, đã tư-vương lúc sống, ta với « nhơn-duyên lại vui-thú lúc thác. Thiệt sung sướng thay, mát mẻ thay một « tiếng sống nọ ».

« Bà này rất có cái tư-tướng của bọn khoái-lạc, xưa nay nhà tiêu-thuyết mà có cái chủ-nghĩa ấy, thì chi có bài tựa truyện Thủy-hồ của ông Thi-nại-Am tiên-sanh mà thôi! (Lời người dịch sách).

Bà-quan ơi tiếp rằng:

Tôi độc đứr bài này, bao nhiêu nỗi thâm tình thương, dường như mây bay giữa công, mười phần tưởng nhớ Gia-quan, cũng người được tâm chìn, bèn sao-lục lại mà gởi đặng các nhà báo, kè

QUỐC TRÁI

(Emprunt national)

Tờ chỉ dụ ngày 4 novembre 1917 định chắc các điều khoản cuộc quốc trái mới đây cho lời mỗi trăm mỗi năm là 4 phần (o/o).

Xin hãy xem dưới đây thì rõ tình hình :

10. — Định ngày 26 novembre 1917 sẽ mở hội nhà nước vay tiền, qua đến ngày 16 Décembre 1917 sẽ bãi.

30. — Số tiền mỗi phần cho vay là 68 quan 60.

30. — Tiền lời kể từ ngày 16 Décembre 1917 vì thì.

40. — Số tiền cho vay phải đóng tại tay các quan Kho bạc, phải đem bạc đang thông dụng mà cho vay (sẽ kể các số tiền phụ và giá bạc trôi xuống bằng số tiền số phi mandat giới theo tho), hoặc là mandats, ngân phiếu gửi cho kho bạc Chánh ở Saigon, hoặc là giấy vế quốc công-trái (minh cho vay hồi trước ngày 26 novembre 1917, hay là đã thay đổi trước ngày ấy) hoặc là đem tờ cho vay 3 1/2 o/o lợi gộp hũy vốn, mà đã tất số trước ngày 31 Janvier 1915. Các tờ giấy ấy sẽ thâu mỗi ngày 16 Décembre 1917.

50. — Ai cho vay dưới số tiền lời 4 phần thì không thâu.

60. — Các giấy tờ quốc trái đem đến tay Kho bạc sau sẽ không bị giam số, mà được tính liền ra số nguyên mỗi phần đúng đúng theo tiền lời 4 o/o.

7. — Bạc mặt đem đến đóng thì có lẽ sau sẽ bị giam số đến đúng số 300 quan tiền lời là khi thiên-hạ cho vay quá số định).

8. — Còn các giấy cho vay trước đem đến đóng thì sau khỏi bị giam số mà lại tính tất liền như cách sau đây :

1. — Tron một lần trong khi đem đến đóng.

2. — Tính ba kỳ : mà nguyên số đúng số tiền lời 4 %.

A. — Hoặc đóng trong ngày mở hội vay 12 quan.

B. — Sau khi chia phần cho vay xong rồi, sẽ đóng thêm 56 quan 60.

3. — Đóng bốn kỳ :

A. — Đóng trong ngày mở hội vay 12 quan.

B. — Khi số tiền vay chia đồng đều rồi phải đóng 20 quan.

C. — Ngày 10 mars 1918 phải đóng 17 quan 20 mà trừ tiền trả trong kỳ tiền ngày 16 mars.

D. — Ngày 5 mai 1918 phải đóng 20 quan.

Cho các kế đồng bốn kỳ, nếu trong kỳ thứ nhì mà muốn đóng tất số cho vay, thì cũng được vậy.

Ai đóng nguyên số tất một lần thì được đóng trội số 68 quan 60, trội bao nhiêu cũng được. vì bằng xin đóng 4 kỳ thì phải đóng nguyên số 68 quan 60, muốn đóng mấy số nguyên như vậy thì đóng.

Ai cho vay trên số tiền lời 30) quan, thì khi tính phần chia xong rồi phải đóng 12 quan vì chi cho mỗi số nguyên 68 quan 60, hoặc đem giấy vay y nguyên số 68 quan 60 mà để trong Kho bạc.

ÁN ĐƯỜNG

Thói tề phải trừ (Mœurs à combattre)

Chúng tôi đã nói rằng sự ban hành tại Nam-kỳ cái Luật ngày 12 juillet 1905 về các lập tòa tập tụng và sự thiết lập trong các chỗ đó hội tòa tập tụng giao cho quan án bản-xứ, là một dấu tỏ ra sự tiến bộ của non vật xứ này. Muốn biết sự thiết lập ấy hữu ích chăng, thì xin ghé mắt xem tình cảnh của các người bản-xứ đi thưa kiện bây giờ thì rõ.

Con nhà Annam vẫn có trí sáng láng biết lẽ nao công lẽ nào vay nghĩa là biết thị phi trong cái quyền lợi của mình, bởi đó cho nên Annam mới hay có thói có tánh ưa việc thưa kiện lắm. Thiết người Annam hay có tánh nhịn nhục chịu mềm mà chẳng nên làm thói qua. Nếu ép nó cũng đường thì nó liều mạng dám khuyên sấm mà kiện thưa cho đến cùng cho đến lấy hoặc là báo hại kẻ nghịch thì cho tổn kém chơi.

Tại Viễn-đông này lâu lâu đã thấy cái cửa thủ trở mặt. Ai ai cũng biết tại Nhứt-bồn bề người nào thủ ai bên tay của người ấy mà mở bụng chết tại đó. Ấy là có ý bảo nó phải làm như thế nội trong năm. Thói tục Nhứt-bồn ép nó phải tự xử, đầu cho là vương bá công hầu gì, hoàng thân quốc thích chi, hễ bị dân thứ nó thủ và đến trước cửa mà khai bụng thì người ấy cũng phải khai bụng mà chết theo nó.

Con Annam cứu thủ cách nhẹ hơn mà không khi nào người dân. Sự oan thủ về một việc mà công bình mà không tính cho xong thì thường hay truyền từ lưu tôn, nhiều lúc sanh ra sự đâm chém thình lình thì hay truy ra mới, hoặc đánh đập thối cu, hoặc làm nhục nữa, hoặc kiện thưa đóng đại làm cho hai nhà hèm khích nhau chẳng khi ngừng. (1)

Con người mà có tánh tình như thế, có dạ nhân nại đợi dịp tốt, chờ cơ mà trả thù thì ta phải bình lấy, phải xử đoán cho vừa cái tánh tình ấy mới an dạ nó. Cho nên bản phân án-quan như là trong xứ này phải giao cho quan tòa nào đã từng trải, đã có học thức, nếu được quan tòa bản xứ thì qui, bằng không thì quan tòa Langsa đã thâm niên có học tiếng nói, thói tục và văn vật xứ này thì mới hoàn toàn cho.

Còn về quan tòa để xử thuận, khuyến giải hai đảng tiền bị thì phải giao quyết cho người Annam thì mới xong cho. Bởi vì thần tình Annam có nhiều chỗ khuất lấp, phải người một nước, một đồng một giống thì mới hiểu chỗ khuất lấp ấy được. Bằng ai nói rằng cần chi phải vậy thì người ấy quả là nói bậy.

Chúng tôi mới luận đến việc quan tòa xử thuận thì cũng nên tỏ ra một điều sơ siêng rất trọng hệ trong cuộc phân xử ta đã thiết lập tại Nam-

(1) Ta có dịp cách vài năm nay phước số là Hương-cá làng kia có lấy ngang của bà người nhà-quê một miếng đất kén o máu. Nay Hương-cá gia yếu mà đã có nghề rằng bà người nhà-quê ấy hay nghe lời ta nên vào bên đến xin ta kén bà người ấy dâng cho và bởi thường sự thiết hại, khi Hương-cá thường số bạc đã xong rồi trước mặt quan chủ tịch tại trường bố, thì Hương-cá xin bà người ấy đứng có lòng cố oán mà nứa, xin tha cái lỗi ngày xưa, đó rồi hai đảng thuận nhau trước mặt quan. Hương-cá đem nghĩa cho ta rõ ràng và không muốn để cái thủ xuống hòm và muốn cho con cháu vô sự.

kỳ này. Theo việc thường dùng thì ngày nay không có quan tòa xử thuận nữa. Theo trong luật thì hương chức và cai phó làng, các quan chủ quận và các quan Tham-biện là người có thể làm như quan tòa tập tụng bên nước Langsa, là người xử thuận cho chúng dân nó đến thưa kiện. Song lẽ lẽ phân đoán rồi thì tuy theo ý thuận hai đảng mới yên được, bằng hai đảng tiền bị bất tuân thì khó ép.

Thường lẽ thì người Annam có vai đồng bạc trong lưng, đồng dao đồng thớt, liền đi đến tòa sơ ở tại tỉnh thành mà kiện, như là khi họ bị cái sấp không nghề không nghiệp, ở đâu bạc ăn khinh trong làng, chẳng khác nào như đám nam trong bãi trừ ngựa vậy, sấp nói đó là sấp dặc của cho Trạng-sư, dân Annam thay bị sấp đó xui giục. Lát nữa sẽ luận đến sấp đó.

Thường ngày thấy nơi án-đường tại tỉnh thành vô số người đi kiện thưa. Nếu tại chợ nào gần gũi trong làng mà có lập một tòa tập tụng, ai đến đi thưa kiện ngay việc gì cũng được, chẳng cần phải mượn, thấy kiện, cũng không bị thông ngôn đứng bàn, thì có đầu nhiều người đi thưa kiện tại tỉnh thành như bây giờ vậy.

Con nhà Annam có khiếu thông minh hễ đầu mà quan mau hiểu việc mình thưa kiện và ít số phi thì liền tới đó thế (2). Vẫn trong báo-chương này hẹp hòi ta không đem vào tron được cái Luật ngày 12 juillet 1905, đây ta chỉ đem chương thứ nhứt nói về việc xử Hộ của quan tòa tập tụng thôi.

Về việc Hộ thì quan tòa tập tụng có phép xử đoán việc kiện thưa về vụ riêng của hai đảng, về vụ mua bán, nợ nần tới 300 quan, xử bức chốt, tới 600 quan có phép kêu oan. Còn vụ nhà hàng, quán cơm, nhà ngũ với bộ hành. Người cho mượn phòng kiện thưa với nhau ; cũng là vụ người bộ hành với người đưa xe, đưa đồ, người bộ hành với thợ đóng xe và người làm công khác ; vụ tranh trôn thơ từ vạ đồ gói theo nhà thơ cũng là tiền bạc gói theo nhà thơ, thì cũng xử được.

Các quan tòa tập tụng có phép xử đến 300 quan và bắt câu đến số nào mà có cho kêu oan về vụ mượn tiền đất, phố, vườn, ruộng ; về vụ hủy tờ ta, đuổi không cho ở ; về vụ sửa lại phố hoặc nhà vườn, vụ hai đảng ray nhau chủ và người ở thuê, vụ xin thiệt hại về ruộng nương rẫy bãi, bông trái bị người hoặc loài vật phá hại ; vụ bỏ vợ mất danh tiếng, chưởi bới bằng miệng hay là bằng thơ, khác hơn việc nhục nhã trong các báo ; vụ đánh lộn thời cú mà không đến tòa Đại hình ; vụ thưa về bản loài vật có tật kín, vụ các bằng tranh trôn nhau, hoặc hàng xe lừa, xe hơi hoặc vụ người gói đồ, được đồ gói theo nhà thơ.

Quan tòa tập tụng có phép xử cho kêu oan các vụ do điển-hộ, vụ mua bán.

Còn về cách kiện thưa thì bất nhiều khoản, không cần phải đi mượn thầy kiện, ai ai cũng được phép đến trước

(2) Thiết ta không có lòng muốn ngăn đôn không cho ai đến Tòa tập-tụng mà thưa kiện. Ban sơ ta tưởng lại nên đặt một quan Tòa langsa ở gần quan Tòa bản-xứ để bị xử trong việc sấp dặc cũng xin đoán, người tây-thiệt hay là tây-lai cũng xem, miễn là các quan tây ấy có đến thì trước hội giám-khảo rằng biết đủ tiếng nói, biết thói tục bản-xứ và biết luật. Tòa tập-tụng annam cũng xử đoán một lượt như Tòa tập-tụng langsa, nên cần mọi nơi có việc cần dùng.

toà mà cái lẽ việc của mình hay là cho người thay mặt có tờ thể hành.

Cả thầy đều đơn tiện, đáng đi mà thiên hạ lấy làm lạ sao dễ như vậy mà đợi đến 12 năm trường mới chịu ban hành cái Luật hữu ích như rứa, nhờ Luật ấy mà mùa màng của Annam khỏi mất một phần ba khỏi bị lũ cáo là sắp dặc mỗi năm.

Đây ta xin trình sấp cao cáo ấy cho chư khan quan xem.

Cậu dặc mỗi thường thường là một gã trọng tuổi, cái bản mặt giống thẳng cha đi buồn ngửa, mà cái áo xò trá hai chúng nó làm diện mạo ra gớm ghê, thấy cái bản mặt thì biết trong óc thiếu gì là chức quí mưu thần, có đũa thì ốm o con mắt le, chán-chạo ngoạn ngoạn, cái nước da nứt da ứa vàng vàng, áo quần dơ dãi, có đũa lại mập tròn bộ cười và bộ ngó thấy phật rờn ốc, con mắt hay chớp lách, thấy vậy thì hiểu chừng nó thường có tánh tham lam nên hay sợ yên sàng.

Chúng nó khai phòng việc tại tỉnh thành hoặc tại các chợ việc đó, tuy nói tiếng phòng việc mà là cần phổ mường để đồ đảng tiếp khách, có trà là, có á phiến để mà đàm luận. Trong phố ấy không hề khi nào chừa có bạc ; chẳng phải là câu ta trong sách gì, song là lực sự mang tiếng, sự police đến bắt mà thất thế diện cho ông cậu và bại lộ các đầu tế khác nữa.

Bởi cậu dặc mỗi thường hay giữ mình không hề dám sanh sự chi cho đến có bó, như là câu ta hay tránh an tiết. Thường lẽ cậu dặc mỗi muốn làm cho thiên hạ tin cậu là người hiền

Muốn cho quan tổng-thống Albert Sarraut giữ mãi một lòng trong-mến ta, là-lãng cho ta, thì nên mua quốc-trái.

Tiệm Cát-Thành

BẢN SÁCH, ĐỒNG GIẤY VÀ TẠP HÓA
3, RUE DU CHANVRE - HANOI

Kinh trình các quý-khách được biết. Tiệm lời tại mỗi lam các thư đồ bằng da như sau này :
Đồ bắt kẻ xe song mã, xe đạp mã và gèn ngựa, ghế, các thứ giày tây để đi chơi, quay di sản, giầy annam, các thứ giày lạng, các thứ túi đựng tiền các thứ cặp sách. Thứ nào cũng bằng da lấy và da lươn.
Hàng chúng tôi đem rất là cần thận, giá bán nhất định và rẻ hơn mọi nơi. Các quý-khách có cần dùng thì hung gì, xin cứ gói thơ cho bên-hữu và đính theo mandat một phần tiền, thì bên-hữu xin gửi hàng lập tức theo cách luân-hoà qua-ngân (contre remboursement).

Thuốc gói chữa vãn hiệu GLOBE

AI AI CỨNG VÀ VÌ NÓ THƠM ĐIỀU

Có một mình hãng Denz Frères từ thuốc này mà hàng.

附借國債	SOUSCRIVEZ A	義民必宜
	L'EMPRUNT NATIONAL	
	Nghĩa dân nên mua giấy quốc-trái	

của mấy ông mấy thầy ở tòa án, bạn hữu với các quan tòa, hằng bối với các trạng sư. Mấy mỗi của các cậu đặc thường thấy cậu vào phòng các trạng sư như là nhà riêng vậy, vào phòng lục sự nói chuyện với các thầy thông thầy kỹ, một đôi khi đến bắt tay ông phó lục sự là người mới đổi lại chưa ai cho hay tình hình nhà già. Cậu ta có thói hay đứng trước cửa tòa mà nói chuyện với Đới lon ton, khi quan tòa ra vô cậu liền chào xá, thì theo phép lịch sự các quan tòa giữ nón chào lại; ra vào phòng xử như chỗ không người. Các kê quẻ mùa thay vậy thì nghĩ thầm trong bụng rằng: chắc thầy đó có thể thân rất lớn, phải là người oai thế là có lẽ nhớ được.

Vấn các kê đi kiện thưa có hiệu đầu hết thì phép langsa, làm sao hiệu đầu việc tòa, tưởng rằng hệ minh tính với người oai thế như vậy thì mình sẽ dặng kiện chẳng sai. Nghĩ như thế rồi mà còn dụ dự, thỉnh lính có Đới lon ton hoặc là quân xô là len ten đến nói chuyện, rồi chỉ bảo dùm cho rằng phải đi kiếm thầy đưng dưng kia đó năn nỉ giúp đỡ.

Chủ nhà quẻ ta bèn lộn lộn đến gần cậu đặc mối, côm rôm xin giúp dùm. Cậu đặc mối ta bèn làm mặt tỉnh, đứng suy nghĩ một hồi đoạn chỉ nhà cho chủ nhà quẻ lại đó thuật hết chuyện oan tự mình cho cậu nghe. Đưa tờ giấy ra cậu xem. Cậu ta nghe, hỏi và khoe mình là người nhưn đức, thấy ai bị việc hay ra tay tế độ, chẳng vụ đến việc tiền bạc như kê khác vậy đâu (3).

Nói các việc xong xuôi rồi, cậu ta bèn đặc chủ nhà quẻ đến phòng trạng sư. Vì đó bảo chủ nhà quẻ đứng ngoài về một mình cậu ta vào trong phòng việc nói chuyện với các thầy *Ca-le*, là người biết mặt hết thầy bạn bè đặc mối. Mấy thầy *Ca-le* bèn định giá, trong giá, ấy cậu đặc mối đã tính phải có một phần ba, một phần tư về mình. Như thế thì quan Trạng sư định rằng việc này phải 300\$ thì thầy *Ca-le* nói 400 hay là 450\$. Qua đến tiền tung lệ họ cũng là quẻ một học như thế. Qua việc giao tiền bạc thì tại tay thầy *Ca-le*. Đến lúc thầy *Ca-le* giao lại cho trạng sư, thì giao cái số ông đã định, còn dư lại bao nhiêu thì chia với cậu đặc mối.

Mấy chuyện như vậy thì thường trạng sư không hay, không biết tới, mà thường thường có như vậy, chả hề thấy ai trừng trị.

Đông số bạc xong rồi, tuy vậy mà chưa xong dùm, nay đời tiền vậy, mai còn đời tiền khác. Các cậu đặc mối các thầy *Ca-le* ở khắp các phòng trạng sư, các thầy *Ca-le* ở khắp phòng trưởng tòa, đều cùng nhau lập ra một hội cá thể để gạt gài các chủ quẻ mùa. Như thế thì việc gì chúng nó đều cho nhau hay biết. Tức thì hiểu biết bên tiền mượn ông trạng sư nào, bên bị mượn ông nào, biết được ai sẽ dặng kiện, ai sẽ thất, như là Annam rất sáng dạ hiểu việc Luật rành rẽ. Hề biết bên nào dặng kiện thì chúng nó bu theo mà nạo vét cho đến cùng.

Chúng nó nói gạt trạng sư này đủ lẽ mà quan trạng sư còn dụ dự không muốn giúp, vì mắc lo nhiều việc quá, hoặc là nói rằng quan trạng sư bên kia là bạn hữu của ông, sợ xích lòng nhau, có nhiều việc khó lòng. Muốn cho ông lo cho, thì phải chịu thêm 100\$. Bạc này sẽ vào

lũ cậu đặc mối, không cần phải nói. Đến gần ngày xử, cậu đặc mối kêu chủ nhà quẻ mà nói rằng: Các việc gần xong, song muốn chắc dặng kiện phải xuất bạc thêm dặng lo lót với thầy kiện phía nghịch. Bề gì cũng phải tốn 100 hoặc 150\$ nữa, kể đó tòa sơ xử, nếu dặng kiện thì ai nấy mừng rờ reo cười, cho đến chủ nhà quẻ đã bị lột da cũng nhảy nhót: thật nhờ cậu đặc mối mình mới được kiện. Nếu thất kiện thì họ lại đổ thừa cho thông ngôn dưng bản phản phúc, đã tho của bên kia nên dặng lại không công. Hoặc nói hành quan tòa, bỏ vụ cáo gian. Rồi chủ nhà quẻ mới bày dệu kêu oan. Chủ nhà quẻ vì đã buồn lo, nay phải theo lao, bèn chịu kêu oan, thì việc gian giảo hồi trở lại sau. Bây giờ cũng cư làm lời về việc kêu oan. Chủ nhà quẻ có một dệu giải sàu là nghĩ vì hệ mình tốn kém bao nhiêu thì bên kia hà không tốn kém như mình sao?

Về lại các cậu đặc mối và nhiều thầy *Ca-le* bôn-quốc hiệp là làm một đảng, bừa lộn vầy phủ, Namky rất nhạt lỏ, bao hàm hết các việc kiện thưa. Cái đảng ấy rất nhiều thế thân và dặng gan một cách lạ lùng. Vì các nơi đều có đặt người, nên đảng ấy dám sửa tờ mạo giấy, lập chứng giả, dối quan tòa chẳng hề cho biết nhiều chuyện thiệt.

Việc tệ như vậy phải trừ tuyệt, chúng tôi tổ cho các quan hay. Không khó chỉ cái việc tìm cho rõ việc quấy chúng nó làm, nếu bắt được thì phải phạt cho nặng dặng làm gương. Nay Chánh phủ đã có một sổ mặt tham rất rành rẽ chắc dễ mà cho theo sắp đặc mối ấy, biết được bao nhiêu háy ghi tên vào sổ, đoạn cho theo cho rõ coi nó lạp mưu chi, kể chi, sau muốn trị thì sẽ dễ như trở tay.

Tuần sau chúng tôi sẽ luận tên cho rõ rồi, sẽ chỉ cái thể phạt đoán cho phải dặng hơn bậy giờ cho dân Namky nhớ.

MENH-ĐỨC.

Bổn phận của ta phải giúp chánh quốc cho mau toàn thắng nên phải mau quốc-trái.

Mau cho thắng trận
(Pour la victoire)

Chúng tôi lây làm màng mà nghe tin có mở cuộc quyet, tiền trong các nơi Học-hội dặng mà mua một ít về Vệ-quốc-trái. Chúng tôi chắc rằng việc này háy ra thì rất háy ý cha mẹ học trò, bởi vì như vậy thì dặng toi lòng ai-quốc mà lại dễ cho ai muốn quyen bao nhiêu thì quyen tùy sức của mình, cho nên phải dặng làm người hoan hi.

Nhưng vậy, chúng ta háy đề cho quan Đê-đốc Học-chánh ngài giảng dụ.

Saigon, ngày 21 novembre 1917
Quan Đê-đốc Học-chánh cháu thì cho. Các bà Đê-đốc trưởng nữ sơ-học Cao-dăng, trưởng Pháp-việt nữ học đường và Pháp-Ấu học đường.

Cung các quan Đê-đốc trưởng Cu-thê Chasseloup-Laubat, trưởng Bà-nhiệt, mấy trưởng Sơ-học Saigon, lại với các trưởng Tiểu-học Chu-kho, Chợ-đũi, Đa-kao và Tân-dịnh.

Vì có ý muốn cho học trò qui học trường phụ tá cuộc quốc-trái sung bình phi sẽ khai sổ cho dặng nạp kê từ ngày 26 novembre cho đến ngày 16 decembre 1917 thì đình, cho nên quan Nguyễn-soái đã y lời đình, cho nên quan Nguyễn-soái đã y lời đình, cho nên các qui Học-lương, rồi lấy tiền mà mua về quốc-trái.

Vậy tôi kính xin phải cắt nghĩa cho học trò cách sắp đặt như sau này, tôi tưởng háy làm háy ý học trò mọi bề, mà lại làm cho st-từ đặng tỏ lòng ái-quốc.

Mỗi tên học trò muốn dặng góp mấy phần một cắt mặc thích, số ít hơn đã định là một cắt. Mỗi trò hề dặng góp mấy lần một cắt thì cấp phát dặng mấy cái về quốc-trái có số hiệu. Góp dặng bao nhiêu tiền thì đều để mà mua về quốc-trái rồi bắt thăm lại cho biết về ai.

Nếu như mua về quốc-trái rồi mà còn dư lại bao nhiêu thì đều dặng cho việc chính chiến.

Hề đến ngày thứ hai, 10 decembre thì số quyen đình bế, rồi nội ngày ấy thì quyen dặng bao nhiêu đều phải dặng nạp tại Học-chánh-đường. Số về quốc-trái như định bữa ấy và ngày Mardi 11, 16 giờ thì sẽ xổ số bắt thăm có đủ mặt học trò.

Quan Đê-đốc Học-chánh Châu-thị,
Signé: H. PHAËTRE.

Chúng tôi xin kính tạ ơn quan Nguyễn-soái đã nghĩ đến mà cho phép mở cuộc quyen tiền này, ắt là dặng nhiều.

CHO HAY

Mọi ngày hôm qua làm năm cái giấy phát những người hôn cùng về tội xé rách máy tờ báo cao về việc quốc-trái.

Quan trên đã ra lệnh cho số tuần cảnh phải soi chừng.

THÔNG BÁO

(Informations)

BÔNG-DƯƠNG

(Indochine française)

Nam-Kỳ

GIẤ BẠC VÀ GIẤ LỬA

Giấ bạc kho nhà-nước... 31. 90

Giấ lửa, ta 68 kil. chở tới nhà máy Chơ-lơn (bao trả lại): 2x05 tới 2x10.

Tòa Đại-hình Saigon

Các vụ Tòa đại-hình Saigon sẽ xử trong kỳ thứ tư năm 1917:

Ngày 26 nov. 1917 xử vụ Paul Bron về tội đánh người thương tích nặng, Hervé (Ludovic) mạo tr, Auguste Bellant lấy tiền nhà nước.

Ngày 27 nov. 1917 Ng.v. Loc sát nhon, Ly-ky, kén la A-kihi, kén la A-quay vượt ngục, Lê-van-Convành người thương tích nặng.

Ngày 28 nov. 1917 Lê-van-An sát nhon, Chau-thi-Lac giết con nh.

Ngày 29 nov. 1917 Lê-van-Xanh có sát, Ng.-van-Hoan đánh người thương tích nặng.

Ngày 30 nov. 1917 Lê-van-Hiên, Trần-v.-Chau, Ng.-van-Vi, Bang van Tuong, mạo tự và dặng hình như ma gạt người, Lê-van-Hai kén la Lầu, Ng.v. Lai, Ng.v. Lung, Ng.v. Sao, Lê-v. Hat, Chaokong (đã trốn) đánh lính gác và vượt ngục.

Ngày 1 dec. 1917 Ng.v. Bay, Cao-ván-Tao, Ng.v. Cham, Trần-v.-Canh kén la Mọc, Do-van-Tu, Huỳnh-v.-Ty, Ng.v. Hương, Ho-v.-So, Hồ-v.-Quyên, Van-van-Nu, Van-van-Yên ăn cướp.

Cao dặng học đường.—Phong văn rằng số học bá-nghê sẽ có một vị chính Giám-đốc và chánh phủ lại chọn quan Đê-đốc trưởng máy là ông Rozel làm chức đày. B. Q. hân hạnh mà dặng tin lành ấy nên lật đật tới vài lời kính tâng, là vì ông Rozel là người mẫn cán, việc làm rất siêng năng.

Hội đồng bầu Đê-đốc.—Hôm nay B. Q. có nói Hội đồng bầu Đê-đốc đã thành-hiệu rồi, chánh phủ Đê-đốc có mua một chiếc tàu lớn dặng chở lúa gạo lên Lào. Nay B. Q. lại nghe cốp tình mua vài chiếc khác nữa, dặng cho đóng cho hoàn thành những tàu đã đặt, hầu có chở chuyển lúa gạo của các điền chủ trong Lục-châu đôn trừ đó mà chở đi.

Mấy vì điều chủ sẽ hết buồn lo.

Nghị đó thì biết quan Tổng-thống Albert Sarraut lo lẫn cho ta đường nào, xin nhớ tên Albert Sarraut là người ân nhân của ta.

Muốn trừ cho tuyệt giống giã mồng, mà lo văn-minh tấn hóa thì nên mua quốc-trái.

潘和成

Phan-hòa-Thành

Magasin de diverses nouveautés soterres
60 rue des Cantonnais 80
TONKIN HANOI

DIPLOME DE MÉRITE

Exposition amicale artistique franco-annamite
A HANOI, EN 1915-1916

Xin trình đề liệt vì khán quan đặng trọng: Bón hiệu buôn bán ở Hanoi (Bắc-kỳ) đó lâu, có đủ các thứ hàng hóa về đồ tư lưạ. **HÀNG TÀU, HÀNG TÂY, HÀNG BẮC-KỲ và HÀNG SAIGON,** có đủ cả, bán lẻ và bán buôn, tình giá rất nhẹ. Xin các qui khách có dặng đùng hàng gì thì chiếu có đến mà viết thơ cho bôn hiệu: gởi hàng thì theo cách lãnh hóa giao ngân (contre remboursement).

Hàng Bắc-kỳ thì bôn hiệu lại có nhiều lắm, toan là thứ hảo hàng của bôn hiệu bôn làm, như là: **LƯƠNG TRON và BÔNG, KUYEN TRON và BÔNG, MINH BANG, LYUOT LONG, LƯƠNG LA-CÁ, LỤA TRON và BÔNG, LÀNH TRON và BÔNG, KHÁN LYUOT THAT TỐT, LƯƠNG SA HAT, SA TRON và BÔNG,** còn nhiều các thứ hàng khác nữa.

Qui khách mua hàng từ 40.000 trở lên thì bôn hiệu xin chịu tiền phần lễ gởi hàng. Muốn qui hàng thì viết thơ hỏi, bôn hiệu xin gởi kiểu (echantillons) đi để các qui khách coi.

— **Cậu lính Hai-mươi-ba này thiệt là lịch sự trai!**
— **Vậy chớ, mấy không thấy nó cứ hút thuốc DOLLAR.**

Bên bờ

Chết vì phẫn sự. — Trong đám ba mươi...

Lúc tra hỏi trong đám an cướp có một tên...

Quan chủ tỉnh chiến theo lời quan đốc phủ...

Việc ban thưởng ấy rất nên xứng đáng...

Q. biết rõ là một người xứng đáng làm...

Mồ côi

"Bói ra ma quỷ nhà ra rât." Nói ra thì xin lỗi...

Bật vậy trong chốn quê mùa, đồng bãi, có...

Mà gi-mà lại giữa người ta! Khóc bắt thang...

Bởi làm người còn mê hoặc những chuyện...

Số là ngày 12 tháng này lúc 9 giờ ban mai...

Tên nghiệp cho dân nghèo, ruộng nương...

Qua chiều ngày thứ hai, lúc mờ mờ...

Ái sẩy đều vô tay mừng dùm cho anh thợ...

(Đùng hoang mấy nhao hồ (rượu) cho Đ...

Chuyện rồi rằng như vậy các ông nghĩ coi...

Để chỉ tôi chẳng hiểu câu trung ngôn...

Thống tin Ng.-v.-Q. Giáo tập (Mô-cây.)

Nota. — Dầu mà giấu hay không cũng...

CỰC-ĐÔNG (Extrême-Orient)

Trung-hoa-quốc

Canton le 12 octobre. — Có tin cho hay...

Ngài cũng dạy binh lính Văn-nam đang đóng...

Tờ phác tại King-chow có nói rằng quan...

Quan trên có nghe được từ phước tại Swa...

Nhật-trình Information d'Extrême-Orient...

Chứng phong Ngày 30 September 1917 là ngày an...

Đến giờ ăn, ai nấy ngồi sắp hàng xung...

Nội châu thành Tokio nhà nước tỉnh số...

Bằng liền nghe tiếng xạo xu, thiên hạ chạ...

Bảo lần nước của người rạch đưng lên...

Mà điều hà nhà nhà đều chạy từ tâm kiếm...

Nội hà lúc giờ hết ngôn thì lại nghe tiếng...

Bang ngay, mặt trời hé lên, chỉ thấy đầu...

Đức Hoàng-đế và bà Hoàng-hậu rất đời...

Bon con buôn thừa cơ hội ấy tăng giá...

Song việc ấy rồi thì đầu đầu đều LO chính...

CÁCH AN LỄ CỦA NGƯỜI KHẠ

(Une fête chez les Khâs)

Sân dịp ông Tiết-Cương tổ bày phong...

Khi bọn Khạ được tin rằng quan Chử...

Da vàng, răng cưa, hình tượng con ra...

Bon ấy không chịu nói rằng đã làm...

Đem để về tay, các mặt đánh công...

Bon cũng làm như cách hôm qua, cứ...

Khi công việc xong rồi thì đặt chúng...

Khí công việc xong rồi thì đặt chúng...

Đến giờ ăn, ai nấy ngồi sắp hàng...

Nội châu thành Tokio nhà nước tỉnh...

Bằng liền nghe tiếng xạo xu, thiên...

Bảo lần nước của người rạch đưng...

Mà điều hà nhà nhà đều chạy từ tâm...

Nội hà lúc giờ hết ngôn thì lại nghe...

Bang ngay, mặt trời hé lên, chỉ thấy...

Đức Hoàng-đế và bà Hoàng-hậu rất...

Bon con buôn thừa cơ hội ấy tăng...

Song việc ấy rồi thì đầu đầu đều LO...

Thuốc điều hiệu GLOBE

Hút không hề khô cổ

Có một mình hãng Denis Frères trừ...

ATELIER de GRAVURE SUR MÉTAUX & MARBRES NG. CHI-HOA GRAVEUR

Nhà DENIS frères tại Saigon ra riêng...

Đồng Ấm Tu-Vi Có phụ thêm phùng chữ...

Accompagné d'un apprentice...

pur NGUYỄN-VĂN-MAI

Trong sách này có đủ những chữ...

Nhóm cơ lợi châu thì của quan Đ...

Bản tại tiệm Quỳnh-Mỹ, 20, rue Amiral...

Giá : 0 \$ 40

Tại nhà in ông F.-B. SCHNEIDER

KIM-VĂN-KIỆU, ông F. TRUONG-THOAT

Chàng năm 1908 / Có bán 2500 / Thời giờ 6-8

附借國債 SCUSCRIVEZ A L'EMPRUNT NATIONAL 義民必宜 Nghĩa dân nên mua giấy quốc-trái

THUỐC LÀ VẤN RỜI HIỆU JOB

là một hiệu thuốc tốt nhất. Những người ghiền thuốc mà muốn giữ vệ-sanh, khỏi hư phổi, không rệu cở họng, thì nên dùng thuốc hiệu ấy mà thôi. Vì thuốc này có các quan chuyên-môn thì dở ở những đại-học đương ra, đứng độc-biện việc chế thuốc. Duy chỉ có thuốc hiệu này vẫn bằng giấy JOB thật hiệu, thì khòhng iệun thuốc nào bằng hiệu ấy cả.

THẬT GIẤY VẤN THUỐC LÀ-HIỆU

JOB

ĐƯỢC SẴN HOÀN HẢO HIỆU THUỐC LÀ VẤN RỜI HIỆU JOB

HIỆU THUỐC LÀ VẤN RỜI HIỆU JOB ĐƯỢC SẴN HOÀN HẢO HIỆU THUỐC LÀ VẤN RỜI HIỆU JOB

Ông Jean BARDOU chế ra, hiệu mẫu đã ký tại Tòa-án Nay con trai ông ký là ông Pierre BARDOU nối nghiệp Hiệu giấy này đã được 450 cái M2-day, 119 cái bằng vàng. 135 đạo bằng Danh-dự. 62 lần được đánh Ngoại-hạng Chủ lãnh trưng bán là: Ở Toulouse, B4 de Strasbourg, số 72-74 J.Z.-Paulhac Ở Paris, Rue Béranger, số 21. Lãnh trưng bán tại BOY LANDRY Ở 19 đường Bonnard, Saigon. Đồng-dương là ông Ở 19 đường Francis-Garnier (Bờ hồ Hoàn-kiểm ngay gốc Dừa Hả-núi). Bán lẻ ở các hiệu thuốc-là hoàn cầu.

Ai là chẳng biết Giấy vấn thuốc là JOB, là hiệu giấy tốt nhất Giấy chấy được hết không có tàn giấy thật nhỏ thờ, mà chế theo phép vệ-sanh rất cần mạt.

Xưa nay kẻ đã hàng nghìn người làm mạo giấy JOB, vì giấy JOB là giấy tốt nhất trong thế-giới, nhưng bọn-hiệu đã thừa các tòa-án, đã nghĩ xử trọng phạt các nhà làm mạo rới.

VẬT HÚT THUỐC HIỆU JOB là bản thể của thuốc và lại là hình mới thuốc ngon.

TÌ VI CỎ BÌNH

Trong cơn trời nóng nực, nếu ti vi có bình thì lấy làm niềm ngộ cho mình làm phải dự bị cho nghiêm nhất vì trong cơn nắng dục ti vi hay loại-dọa là vi có nhiều có. Một lá mào hay làm cho vật thực mau ế, hai lá tại mình nâng dùng nước đã mà uống rượu làm cho ti vi ra yếu ớt, ba lá vi minh hay tra ăn đồ sống sẽ chua chát. Mỗi năm trong mùa nắng hang có nhiều người chết vì bệnh kiết, như là những người có ti vi không đặng tốt, thì lấy làm quan hệ cho sanh linh. Ti vi không đặng tốt thì phải mau mau mua thuốc Pilules Pink mà uống, chờ khá điển trị. Thuốc Pilules Pink để uống làm và lại rẻ tiền. Mỗi buổi ăn cơm rồi uống một hoàn thì đủ. Tiêm thuốc nào cũng có bán.

PILULES PINK (Bổ hoàn linh đôn)

Trong các tiêm thuốc có bán, có trừ tiêm thuốc của ông de MARI et LAURENS Pharmacie de Normale, Saigon.

Mỗi hân giá là 3 quan 50; 6 hân 17 quan 50.

LỜI BẢO CẦN KÍP

Chư khản quan chớ tưởng lầm rằng hết thuốc nhiều thì phải mang bình, mình mang bình là tại mình không biết tưa thuốc mà hết, bỏ thứ nào hút thuốc này làm sao không hết.

Chư khản quan khà hút được thứ thuốc Cigarette Diva cho thường, muốn hết bao nhiêu cũng có hại, mà lại thơm tho nhàn trong cở.

Có bán trong các tiệm hàng xén.

LỜI RAO

TẠI QUÁN Lục-Tính-Tân-Văn. 1º Ngạc-hạp 1918 thiết giá 0 \$ 20 (không phải 0 \$ 40). 2º Tiền-cần-báo-hậu thứ 8. 0 30 3º Tường Lục-văn-Tiền... 0 30

Thứ rượu này hay bổ nguyên khí. Trừ hàn nhiệt. Thêm sức cho trai tráng. Đồn ông và đồn bà. Làm cho thân thể ngộ tạng lực phù thành. Giúp cho mau có con. Cách dọn rượu thuốc này nó làm cho trở nên một món thuốc nhưt hạng, tuy có dùng Quinquina làm cốt mặc dầu, chứ rượu này là một món khai vị. Uống nó rất thanh tao. Mau thấy hiệu nghiệm hơn các thứ thuốc khác.

KHẢ KÝ

Muốn cho khỏi lầm lạc mà thiết hại cho chư quí khách thì hãng Dubonnet rao cho ai nấy hiệu rằng: Rượu hiệu Dubonnet này là rượu bổ nguyên khí, có dùng thuốc Quinquina làm cốt mà Hãng thay mới cho hẳn hiệu tại Nam-ky, và Bắc-ky, Trung-ky và Cao-man là Hãng BERTHET, CHARRIÈRE và CÔNG-TY đường Kinh-lập, môn bài số 68, SAIGON

Thuốc điều hiệu này Bao xanh, để to mà lại vấn chắc. — Có dán choàng một rẻo giấy trắng ngoài bao. — Hút nó thì được toại chí tiêu điều khoái lạc. Hiệu thuốc này là một hiệu rất huyền, ma quí thấy cũng phải tránh.

Hãng BERTHET, CHARRIÈRE và CÔNG-TY ở đường Kinh lập môn bài số 68, SAIGON

HÀNG BÁN RƯỢU HIỆU

DENIS FRÈRES

LẬP RA TỪ NĂM 1892 NHÀ NGÀNH TẠI HAIIPHONG, BORDEAUX, SAIGON, HANOI

Hàng DENIS FRÈRES trừ savon hiệu « Bonne Mère » là thứ sa-bon tốt hơn hết các thứ khác. Còn ai ưa dùng thứ rượu bổ, thường gọi là Quinquina thì hãy mua thứ rượu sau này: Một là « Toni Kola Secretat ». Hai là: « Saint Raphaël Duces ». Hàng này cũng có bán cả sắc tốt và chắc lắm, hiệu là từ « Dubois Oudin ». Còn ai hay hút thuốc Cigares thì mua thứ Cigares El Conde thì là sẽ ưa nó vì giá để rẻ mà lại mới số ngon ngọt nữa.

Hàng này có bán đủ thứ rượu tốt xin kể sau này: Rượu chắt trắng và chắt đỏ trong thùng và chiếc ra ve. Rượu Champagnes: Vve Clicquot-Ponsardin. Roederer. Moët et Chandon.

Rượu Tisane de Champagnes supérieure. B. et S. Perrier. Rượu Tisane extra: Marquis de Bergey. Hàng này cũng có bán thuốc gói và thuốc vắn rồi hiệu Le Globe và giấy hút thuốc kêu là « Nil » có thứ rượu kêu là: vieille Eau-de-vie Dejean, Rhum Negrita. Liqueurs và cognacs Marie Brizard, và Roger. Bière Gruber và Bière Lorraine. Rượu Madère, Malaga và Muscat de Frontignan Rivoire. Có bán máy viết hiệu Remington và các thứ đồ phụ tùng.

Cũng có trừ các thứ hộp quet Đông-Dương, và ngoài Bến-thủy, gần Annam và đàng quet Hàn-Đi (Tonkin) nữa. Ai muốn hỏi giá thì viết thư như vậy.

Maison DENIS FRÈRES, SAIGON

CÓ MỘT MINH NHÀ NÀY CÓ QUYỀN THAY MẶT CHO NHÀ ĐỨC SÚNG VÀ LẮM XE MÁY

TẠI THÀNH St-Étienne

Mà thôi

M. F. MICHEL, CAFFORT Successeur & đường Catinat số 36 SAIGON

Có Bán SÚNG

Đủ thứ và đủ kiểu. Bì

THUỐC, ĐẠN, XE-MÁY, ĐỒNG-HỒ

và đồ NỮ-TRANG. Đồ đủ tốt lại giá rẻ

Lục-Châu muốn mua vật chi thì xin để thư như vậy;

M. F. MICHEL, CAFFORT Successeur, 36 rue Catinat. — SAIGON.

TRUYỀN ĐƠN THUẬN. MÀU LẠM VÀ NHỮNG KỸ CÁN TIÊM MÂY NGUYỄN-HỮU-SANH
ở gần gara xe lửa Cầu Ông Lãnh

Máy đó các kiểu áo-xiêm quần, dài, và y-phục Âu-châu (paletot) theo thức thời. Có bán sẵn, vải-bò, tơ-lụa, kiểu mới bông-là. Lược-lông Bắc, Châm-châu Tàu, cũng hàng Tây, hàng Nhật-bản, các màu sắc.
Ván, Nho, Xuyên, Lành, Trung-huê, Nhuyễn Gia-dụng, thật tốt!

Thơ, truyện, Quốc-ngữ bán cả và bán lẻ vẫn vẫn!!!
Nếu chú-quì-vì, muốn hỏi kiểu để chỉ, xin viết thư đề:

M. NGUYỄN-HỮU-SANH,
120, Quai de Belgique Cầu Ông Lãnh,
SAIGON.

ÔNG LÊ-VAN-VÔ

Là Lương-y cựu nhà-nước, học tại Hàng-lâm-y-viện bên tây (Algier) Anna có coi các bác-thương bên tây và Annam đặng 35 năm. Tự đủ chứng bịnh trong nước Nam. Ai muốn uống thuốc xin tới tại nhà ở Dakao, đường Paul Bert số 43, ngang rạp hát của ông Đốc-phủ-Kiến.

NHƯƠNG NHA NỮ Y SI
(Chirurgiens - dentistes)

Bà Rose Lahlle de Vincenzi và cô Taday de Vincenzi làm nghề trồng răng có bằng-cấp-y-viện thành phố Bordeaux ban. Bà Rose Lahlle tiếp rước thân chủ mỗi ngày: sớm mai từ 8 giờ đến 11 giờ, chiều từ 3 giờ đến 5 giờ. Trẻ ngày chữa nhọt và các ngày lễ.
Trồng răng và nhổ răng nó nhiều cách hơn Prosthes Bloc Hút-kỹ v. v.
Nhổ răng người lớn 5 \$, con nít 3 \$, bít lỗ răng hư từ 6 \$ cấp lên, trồng răng thường răng vàng và có dự đồ phụ tùng.
Hàng đến nhà 33 đường Filippi, Saigon.

CÓ MỘT THỨ NÀY MÀ THÔI
(Nữ y sĩ gae lue)

Có một thứ rượu Rhuu mana này hay trừ bịnh rét, nóng lạnh hay làm cho tiêu, tiêu tan hay trừ bịnh ngứa ngứa và thiên thời. Rượu này rất đẹp danh, thiên hạ rất chuộng và lợi lợi hơn các thứ rượu Rhuu khác.
Hãy coi cho kỹ kẻo lầm thì giá sẽ phải nói cho phải cai xe có dán nhãn trắng như hình kẻa đính một bên túi.
Có bán tại các tiệm bán đồ tạp vật (épicerieus).

BẢN GÓP
Avis

Vì muốn rải rác thêm những tư-tưởng của người Lanpá cùng khắp trong xứ này và cứ phần sự một cách nghiêm trọng việc canh cải phong tục mới, thì Bản-quan định giá nhe cho kẻ mua tờ báo Gazette de Cochinchine vừa sức mọi người. Vậy Bản-quan định một giá mua như trịnh cho các quan viên bản-quốc ăn lương mỗi tháng 20 \$ hay là nhỏ hơn nữa. Những viên quan ấy chúng tôi cũng đánh-chiêu để cho mua 2 tờ báo một lược Gazette de Cochinchine và Lược-tinh-tân-văn chung nhau là 6 \$ mỗi tháng, lại cho phép góp mỗi tháng 0 \$ 50.
Xin nhớ. - Khi gửi Bulletin de souscription lên mua báo, thì phải gửi theo số tiền

THUỐC HAY
(Le meilleur des médicaments)

Nếu chú-tôn đau tai bị, ăn không được tiên, trong bao tử hay bao bọt khí chướng, bịnh thì chú-tôn hãy mua rượu Quina Gentiane mà uống một ly nhỏ trước bữa cơm, rồi sau bữa cơm uống một ly nữa.
Rượu này có bán trong các tiệm bán hàng-xã.

HÃY HỎI THỨ HỘP QUỆT
HIỆU NÀY

LÀ THỨ TỐT HƠN CÁC THỨ KHÁC

Tại nhà in ông F. H. SCHNEIDER
7, Boulevard Pasteur - SAIGON
CÁCH LẤM BÁNH VÀ MỰC - Day
khởi đầu năm rồi khác, bán và đượ.
Giá: 0 \$ 50
Tiền g: 0 \$ 50

PHÁP-QUỐC THUỐC BỔ VÀ TRỊ ĐÀM
THIỆT HIỆU LÀ
ELIXIR TONIQUE ANTICLAIREUX
Của ông lương-y GUILLIÉ

Từ tám mươi năm nay thuốc ELIXIR có chế đưỡng của quan lương-y GUILLIÉ lấy làm thần hiệu trong những bịnh HƯ PHẾ, đau trong TÌ VỊ, đau nơi TRÁI TIM, ĐAU GÂN, ĐAU MINH, RẾT VỎ DA, hoặc CHÓI NƯỚC, BỊNH KIẾT, BỊNH HO ĐAI, BỊNH CÚM, GHỀ CHỐC NGOÀI DA và bịnh có TRÙNG LÁI TRONG BỤNG.

Ấy là một thứ THUỐC XỔ rõ tiên và rất hiệu nghiệm làm cho HUYẾT RA TINH KHIẾT. Những bịnh gốc bởi ĐÀM hay là MẬT phát ra thì uống nó hay lắm.

Bất kì thuốc trị đàm nào mà không có dấu ký tên PAUL GAGE thì chớ dùng.

LẠI CÒ MỘT THỨ THUỐC HOÀN XỔ
nên cũng rất trong thứ Elixir Tonique Anticlaireux của quan lương-y Guillié.

Chính chủ thứ thuốc này là nhà: PAUL GAGE FILS, nhất hạng báo chế y sanh, đường GRENELLE SI GERMAIN môn hải số 8, ở tại ở thành PARIS.

VÀ TRONG CÁC ĐƯỢC PHÒNG ĐỀU CÓ BÁN

KHOẢN CHẤT THỦY
(Nước suối kim thạch)

VICHY
PHÁP-QUỐC-TUYỀN
VICHY CÉLESTINS

Có bốn nguyên do: Trị bịnh đau Thận, bịnh đau Đàng-quang, bịnh Phong-Thấp-lâm-bệnh (kết) - Đau may chớ lết-lên

VICHY GRANDE-GRILLE trị bịnh đau gáy và bịnh đằm.
VICHY HOPITAL trị bịnh thương thì, thương nhiệt.

Máy coi chừng để giữ mạp, khi mua phải chỉ cho trắng thứ nước nào mình muốn uống.

VICHY-ÉTAT ĐIỀU TÈ
SEL VICHY-ÉTAT là muối tự nhiên trong nước suối kỳ mà ra. - Có hộp và có vỏ.
PASTILLES VICHY-ÉTAT mỗi khi ăn cơm rồi uống chừng 2, 3 hoàn thì để tiêu hóa.
COMPRIMÉS VICHY-ÉTAT dùng để cho mình đẹp nước mặt (môi-khi-chất).

PATHEPHONE

Thư máy nói, thư kèn hát Pathephone này có một mình nó nói tiếng người hơn hết.

Thư máy nói, thư kèn hát Pathephone này có một mình nó nói tiếng người hơn hết.

TẠI HÀNG CÓ HƠN 1 TRIỆU Đĩa HÁT ĐỦ CÁC THỨ TIẾNG

Đĩa hát Langsa, Annam, Bắc-kỳ, Cao-man, É-mông, Xon-tháo, Triều-châu.

Đĩa hát Langsa, Annam, Bắc-kỳ, Cao-man, É-mông, Xon-tháo, Triều-châu.

CẢ ĐĨA CẢ MỸ VÀ KIM ĐỀU CÓ ĐÍNH HIỆU PATHE
Khi mua phải nhớ cho được hiệu ấy. Vì đĩa hát hiệu này tốt nhất, kèn hát hiệu này rõ ràng thanh thế, kim băng ngọc thạch chẳng hề khi nào mòn.

Le Directeur-Gérant : SCHNEIDER.
Certifié l'insertion.....
Saigon, le 19.....

Vu pour légalisation de la signature
de M.
Saigon, le 19.....
Le Maire de la Ville de Saigon

Saigon. - Imp. F. H. SCHNEIDER
Conformément au décret du 18 Janvier 1907
Le Directeur-Gérant
F. H. Schneider